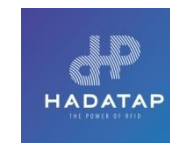

Prawo autorskie i regulacje związane z udostępnianiem zasobów cyfrowych

dr hab. prof. UW Ksenia Kakareko

Uniwersytet Warszawski

mol

EBSCO

IBUK LIBRA PWN

Biblioteka w ustawie

- Określenie „biblioteka” w ustawie o prawie autorskim i prawach pokrewnych z 1994 r. występuje w art. 28, który przewiduje dozwolony użytek dla tego rodzaju instytucji.
- Przewidziano możliwość użyczenia egzemplarzy, ich zwielokrotniania, a także udostępniania zbiorów dla celów badawczych lub poznawczych.

Istota dozwolonego użytku

- Każdy twórca uzyskuje prawa autorskie majątkowe do swojego utworu, przewidujące wyłączone prawo do decydowania o korzystaniu z utworu.
- Ograniczenie tego prawa może następować jedynie na mocy ustawy – takim ograniczeniem jest dozwolony użytek.
- Autor nie może kształtować zasad korzystania z utworu w ramach dozwolonego użytku

Podmioty uprawnione

- Instytucje oświatowe, uczelnie, instytuty badawcze prowadzące działalność, o której mowa w art. 2 ust. 3 ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o instytutach badawczych (Dz. U. z 2022 r. poz. 498), instytuty naukowe Polskiej Akademii Nauk prowadzące działalność, o której mowa w art. 50 ust. 4 ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o Polskiej Akademii Nauk (Dz. U. z 2020 r. poz. 1796), biblioteki, muzea oraz archiwa

- Rozszerzono krąg uprawniony z myślą o bibliotekach, które mogą podmiotowości nie mieć, wchodząc w skład większych struktur, takich jak uczelnie czy instytucje oświatowe.
- Ponadto użytek przewidziany został na potrzeby zapewnienia dostępu do kultury
- Biblioteka może realizować swoje zadania w sposób komercyjny, nawet połączony z prowadzeniem działalności gospodarczej. Wówczas jednak może okazać się trudne odwołanie się do przepisów o wolnym użytku.

Rozwój użytku bibliotecznego

- Art. 28 p.a.p.p. po nowelizacjach w 2004 r. i 2015 r. znacząco zmienił swoją treść i szczegółowość regulacji, odpowiadając postępowi technologicznemu oraz potrzebie zabezpieczenia interesów zarówno twórców, jak i bibliotek
- Było to następstwem konieczności dostosowania prawa autorskiego do prawa unijnego: dyrektywy 2001/29/WE i dyrektywy 2006/115/WE oraz orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej

Użyczenie

- Głównym celem oraz przeznaczeniem jest umożliwienie komuś dokonania percepcji utworu.
- Przepis obejmuje zarówno sytuacje, w których z dziełem można się zapoznać bez angażowania dodatkowych urządzeń, jak i takie, gdy są one potrzebne (np. odtwarzacz filmowy).
- Ustawodawca nie zaznaczył, komu beneficjenci mogą użyczać egzemplarzy.

Utwór a egzemplarz

- Pamiętać należy, że biblioteki w swoich zbiorach gromadzą przede wszystkim egzemplarze utworów.
- Użytkownik, który wykorzystuje zasoby potrzebuje licencji lub dozwolonego użytku
- Biblioteka potrzebuje licencji, gdy wkracza w interesy autora oraz wykracza poza użytek z art. 28 p.a.p.p.

Zwielokrotnienie

- Może nastąpić w dwóch celach:
 - aby uzupełnić brakującą część zasobu danego beneficjenta
 - w celu ochrony zbiorów przed uszczupleniem
- W celu uzupełnienia zasobu biblioteka czy archiwum może skopiować egzemplarz, który został jej użyczony przez inną instytucję kultury

- Jeśli egzemplarzowi, który jest w posiadaniu beneficjenta, grozi zniszczenie (jest w złym stanie), można wykonać jego kopię zapasową.
- Zachowanie lub ochrona własnych zbiorów może [...] odnosić się do podejmowania czynności zapobiegających utracie utworu, np. na skutek pogorszenia się jakości nośnika materialnego, na którym utwór ten został utrwalony” (wyrok SN z 20.03.2015 r., II CSK 224/14).

- W przypadku uzupełnienia zbiorów, chodzi o pozyskanie materiału, którym dotychczas nie dysponowała biblioteka. W istocie będzie więc chodzić o materiały trudno osiągalne, w tym tzw. białe kruki. Zachowanie, a także ochrona zbioru, może odnosić się do podjęcia czynności zapobiegających utracie utworu wskutek pogorszenia się jakości nośnika materialnego, na którym został utrwalony, np. wskutek upływu czasu. Chodzić więc może o egzemplarze utworów, które z uwagi na częstotliwość korzystania z nich podlegały daleko idącym deformacjom, uszkodzeniom, a nawet takie, które zostały zagubione lub skradzione (wyrok SA w Łodzi z 22.08.2013 r., I ACa 318/13)

- Czynność zwielokrotnienia może być dokonana przez pracowników biblioteki lub innego beneficjenta. Może ona również zostać zlecona osobom trzecim na podstawie odrębnej umowy.
- Zwielokrotnienie utworu może polegać na sporządzeniu egzemplarza. Może prowadzić do stworzenia jego cyfrowej kopii, która nie zostanie ucieleśniona w żadnym materialnym przedmiocie.
- Nie jest kluczowe, w jakiej formie pierwotnie został rozpowszechniony utwór, jeśli tylko cele zwielokrotnienia są spełnione.

Zwielokrotnianie - specyfika

- Cel zwielokrotnienia jest ujęty na tyle wąsko, że zakresem przepisu nie jest nadal objęte, pomimo nowelizacji, wykonanie kserokopii na rzecz czytelnika czy studenta.
- Podstaw do zwielokrotnienia utworów na rzecz czytelników i słuchaczy nie należy poszukiwać w przepisach poświęconych dozwolonemu użytkowi prywatnemu, gdyż biblioteka czy szkoła nie pozostaje z użytkownikiem w związku osobistym

- Nie ma przeszkód, aby szkoła czy archiwum prowadziły ubocznie działalność polegającą na świadczeniu usług reprograficznych. Może ona uzupełniać jej podstawowe zadania i zasilać realizację celów statutowych.
- Użytkownik zaś może we własnym zakresie realizować przyznany mu użytek osobisty lub naukowy.

Udostępnianie poprzez terminal

- Udostępnienie mieści się w granicach przepisu, jeśli użytkownik terminala może korzystać ze zbioru tylko na terenie działania beneficjenta (a nie poza nim, np. w domu).
- Za pomocą terminali beneficjent może udostępniać jedynie własne zbiory, a nie jakiegokolwiek utwory dostępne w sieci.
- Regulacja nie upoważnia do tworzenia bibliotek wirtualnych.

Orzeczenia TSUE

- Wyrok TS z 11.09.2014 r., C-117/13, Technische Universität Darmstadt przeciwko Eugen Ulmer KG – dot. digitalizowania książek dostępnych pierwotnie w bibliotece tylko w wersji tradycyjnej (analogowej)
- Zgodne z prawem unijnym jest rozwiązanie prawne zezwalające beneficjentowi na digitalizację tradycyjnych zasobów po to, aby następnie udostępnić je za pomocą terminali

Cel udostępnienia

- Zbiory mogą być udostępniane w dwojakim celu.
 - poznawczym, czyli dla poszerzenia zasobu własnej wiedzy (edukacja).
 - dla badań naukowych, co powinno prowadzić do zwiększenia się ogólnego zasobu wiedzy.
- Oświadczenie o korzystaniu zgodnym z celem jest zbędne, gdyż naruszenie tego celu będzie rodziło odpowiedzialność użytkownika, a nie biblioteki

Orzeczenie TSUE

- Wyrok TS z 10.11.2016 r., C-174/15, Vereniging Openbare Bibliotheken przeciwko Stichting Leenrecht – dot. obejmowania zakresem użyczenia publicznego cyfrowych wersji książek. Uznano, że udostępnianie utworów w formie tradycyjnej i cyfrowej ma cechy porównywalne.

Wynagrodzenie z tytułu publicznego użyczenia utworów

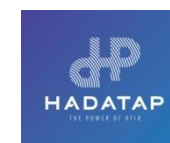
- Źródłem, z którego pochodzą środki na wypłatę wynagrodzeń, jest **Fundusz Promocji Kultury**. Jest to państwowy fundusz celowy.
- Uprawnionymi do otrzymania wynagrodzenia są w pierwszej kolejności **twórcy**, a następnie **wydawcy**.
- Uprawnienie służy twórcom i wydawcom utworów piśmienniczych wyrażonych w języku polskim

Dziękuję za uwagę

dr hab. prof. UW Ksenia Kakareko

Uniwersytet Warszawski

mol

EBSCO

IBUK LIBRA PWN

